

Innhold

Forord	5
DEL I INNLEDNING	21
Kapittel 1	
Oversikt over utlendingsretten	23
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Hva er utlendingsrett?	23
2 Hva kjennetegner utlendingsretten?	23
3 Prinsipielle utgangspunkter	24
4 Fremveksten av norsk utlendingsrett	25
5 Tillatelsessystem	26
6 Rettighetsbestemmelser	27
7 Sanksjoner	27
8 Statlige aktører	28
9 Humanitære organisasjoner	29
10 FNs Høykommissær for flyktninger	29
11 Videre fremstilling	30
Kapittel 2	
Rettskilder	31
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Utlendingsloven og dens rettskilder	31
2 Forholdet mellom utlendingsloven og internasjonal rett	32
3 Våre folkerettslige forpliktelser	34
4 Tolkning av konvensjoner	37
5 Statlig skjønnsmargin?	40
6 Resolusjoner og anbefalinger (soft-law)	41
7 Særlig om anbefalinger fra UNHCR	42

DEL II INNREISE OG OPPHOLD 45**Kapittel 3****Visum** 47

TORUNN SKARD

1	Innledning	47
1.1	Hva er et visum?	47
1.2	Schengen-samarbeidet	48
2	Visumplikt og visumfrihet – § 9	50
2.1	Et innvandringsregulerende virkemiddel	51
2.2	Nærmere om unntak fra visumplikten	53
2.3	Lovlig oppholdstid	53
3	Tre hovedkategorier visum	54
3.1	Visumforordningens tre typebetegnelser	54
3.2	Schengenvisum § 10 (type C)	55
3.2.1	Skjønnsvurderingen	56
3.2.2	EØS/EFTA-borgere	60
3.2.3	Flerreisevisum	60
3.3	§ 11 Visum av humanitære grunner mv., Nasjonalt visum (type C)	61
3.4	§ 12 Innreisevisum, oppholdshensikt, rett til transit (type D)	61
4	Visa Information System (VIS)	62
5	Vedtaksmyndighet § 13	64
6	Varighet og innhold av visum, § 10 siste ledd	65
7	Nødvisum	66

Kapittel 4**Arbeids- og studieinnvandring** 69

Regelverk for oppholdstillatelser til arbeid og studier

KRISTINE BJØRNSUND HOSAR

1	Innledning	69
1.1	Et rettsområde i utvikling – en regulert og behovsstyrt arbeidsinnvandring	69
2	Allmenne regler om oppholdstillatelse	71
2.1	Hvem må ha oppholdstillatelse?	71
2.2	For hvilke typer arbeid trenger man oppholdstillatelse?	72
2.3	Krav til underhold, bolig og vandel	73
2.4	Tillatelsens innhold	74
2.5	Saksbehandlingsregler	75
3	Oppholdstillatelse på grunnlag av arbeidsforhold	76
3.1	Innledning	76

3.2	Arbeidstakere i Norge – de generelle vilkår etter § 23	76
3.2.1	Krav til alder, lønn og arbeidsvilkår	76
3.2.2	Fortrinnsrett for innenlandsk arbeidskraft	77
3.2.3	Krav om konkret arbeidstilbud og heltidsarbeid . . .	78
3.3	Arbeidstakere i Norge – de spesielle vilkår i utlendingsforskriftens kap. 6	78
3.3.1	Faglært – uf. § 6-1	78
	Fagutdannet	79
	Spesielle kvalifikasjoner	79
	Skjerpet kompetansekrav	80
	Relevanskravet	81
	Godkjenning eller autorisasjon	81
	Kvote	81
	Bemanningsbedrifter	82
	Oppholdstillatelsens innhold	83
3.3.2	Sesongarbeid – uf. § 6-3	83
3.3.3	Særskilte ordninger for Barentsregionen og sjøfolk – uf. §§ 6-4 til 6-6	85
3.4	Bestemmelser rettet mot arbeidsgiver	86
3.4.1	Gruppetillatelse til arbeidsgivere – uf. § 6-7	86
3.4.2	Krav til arbeidsgiver ved tidlig arbeidsstart – uf. § 6-8	86
3.4.3	Tilbakekall ved opphør av arbeidsforhold. Arbeidsledighet – arbeidssøkerperiode – uf. § 6-11	87
3.5	Tjenesteytere etter lovens § 24	87
3.5.1	Hva er en tjenesteyter?	87
3.5.2	De generelle vilkår	88
3.5.3	De spesielle vilkår rettet mot tjenesteyteren – uf. §§ 6-13 og 6-14	88
	Utsendte arbeidstakere – uf. § 6-13	88
	Selvstendige oppdragstakere – uf. § 6-14	89
3.5.4	Bestemmelser rettet mot oppdragsgiver – uf. §§ 6-15 til 6-17	90
	Gruppetillatelse til oppdragsgiver – uf. § 6-15	90
	Oppdragstilbudsskjema – uf. § 6-16	90
	Tilbakekall ved tjenesteyting – uf. § 6-17	90
3.6	Selvstendig næringsdrivende etter lovens § 25	90
4	Tilsynsregler og tiltak overfor arbeidsgiver	92
4.1	Innledning	92
4.2	Tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelser følges	92

4.3	Tiltak ved brudd på vilkårene for oppholdstillatelse – karantene	93
4.4	Misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart	94
5	Oppholdstillatelser for studier og for vitenskapelig, religiøst eller kulturelt formål	95
5.1	Innledning – lovens § 26 som hjemmelsgrunnlag	95
5.2	Studietillatelser – uf. § 6-19	96
5.3	En kort gjennomgang av øvrige typer av tillatelsesgrunnlag – uf. §§ 6-20 til 6-31	97
5.3.1	Forskere med egne midler og praktikanter	98
5.3.2	Musikere, artister og kulturarbeidere	98
5.3.3	Medarbeidere i ideelle, religiøse og humanitære organisasjoner	99
5.3.4	Au pair	100
	Kulturutveksling eller hushjelp?	101
5.3.5	Norecdeltakere og ungdom på arbeidsferie	102
5.3.6	Medisinsk behandling	102
5.3.7	Arbeidssøkere – oppholdstillatelse for å kunne søke arbeid som faglært	103
5.3.8	Andre utlendinger	103
5.4	Alderskrav og adgangen til å ta arbeid ved oppholdstillatelse etter lovens § 26	104
6	Særlige regler for utlendinger som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen	105
6.1	Innledning	105
6.2	Oppholdsrett for EØS-borgere	107
6.2.1	Oppholdsrett inntil tre måneder	107
6.2.2	Oppholdsrett for mer enn tre måneder	108
6.3	Oppholdsrett for familiemedlemmer av en EØS-borger	109
6.4	Varig oppholdsrett	111
6.5	Registreringsbevis/oppholdskort	112

Kapittel 5

Familieinnvandring	114
-------------------------------------	-----

ANDREAS FURUSETH

1	Innledning	114
2	Regelverkets oppbygging	115
2.1	Norsk regelverk	115
2.2	Forholdet til internasjonalt regelverk	117
2.2.1	Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)	117
2.2.2	Barnekonvensjonen (BK)	118
2.2.3	EUs familiegjenforeningsdirektiv	119

3	Oppholdstillatelse for ektefeller	119
3.1	Generelle vilkår	120
3.2	Bruk av regelverket for å motvirke tvangsekteskap	121
3.3	Omgåelsesekteskap	123
3.4	Fare for mishandling eller utnyttelse av ektefeller	128
3.5	Forbud mot bigami	129
3.6	Krav om fire års arbeid eller utdanning for referansepersonen i Norge	130
3.7	Krav om intervju av referansepersonen	131
3.8	Oppholdstillatelse for å inngå ekteskap	132
3.9	Adgang til å nekte familieinnvandring om det er i strid med referansepersonens tillatelse eller om ekteskapet er inngått mot en parts vilje	133
4	Oppholdstillatelse for samboere	134
5	Familieinnvandring mellom foreldre og barn	135
5.1	Oppholdstillatelse for barn	135
5.2	Oppholdstillatelse for foreldre	136
5.2.1	Familiegjennomføring med barn i Norge som har opphold etter søknad om beskyttelse	136
5.2.2	Familiegjennomføring mellom norsk barn og barnets mor eller far	138
5.2.3	Oppholdstillatelse for mor eller far som skal ha samvær med norsk barn	138
5.2.4	Oppholdstillatelse for enslig mor eller far med voksne barn i Norge	139
5.2.5	Korttidsopphold for å besøke barn i riket	140
6	Familieinnvandring på grunnlag av sterke menneskelige hensyn ..	141
7	Fortsatt oppholdstillatelse på nytt grunnlag	142
7.1	Fortsatt oppholdstillatelse på grunnlag av samværsordning med barn	142
7.2	Fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag	144
7.2.1	Fortsatt oppholdstillatelse etter ektefelle/samboers død	144
7.2.2	Fortsatt oppholdstillatelse etter mishandling i samlivet	144
7.2.3	Fortsatt oppholdstillatelse etter oppløsning av tvangsekteskap	147
7.2.4	Fortsatt oppholdstillatelse på grunn av vanskeligheter i hjemlandet etter samlivsbrudd	147
8	Underholdskrav i familieinnvandringssaker	147
8.1	Innledning	147
8.2	Krav om fremtidig inntekt	148

8.3	Krav om tidligere inntekt	150
8.4	Unntak fra underholdskravet	150
8.4.1	Unntak fra krav om tidligere inntekt	152
8.5	Krav om bolig	153
Kapittel 6		
Fornyelse av oppholdstillatelse		156
ANDREAS FURUSETH		
1	Begrensninger i adgangen til å fornye en tillatelse	156
2	Nektelse av fornyelse på grunn av opphørt beskyttelsesbehov eller tilbakekall av tillatelse	157
3	Unntak fra krav om at opprinnelig oppholdsgrunnlag skal bestå	157
4	Adgang til å gi tillatelser som ikke kan fornyes	158
5	Søkerens rettigheter ved søknad om fornyelse	159
Kapittel 7		
Permanent oppholdstillatelse		160
ANDREAS FURUSETH		
1	Botidskrav	160
2	Unntak fra krav om tre eller fem års botid	161
3	Krav om begrenset utenlandsopphold	162
4	Andre vilkår	163
5	Virkningene av permanent oppholdstillatelse	163
6	Bortfall av permanent oppholdstillatelse	164
Kapittel 8		
Tilbakekall av oppholdstillatelse		165
KRISTINE BJØRNSUND HOSAR		
1	Vilkår for tilbakekall etter lovens § 63	165
1.1	Grunnlag for tilbakekall – svikalternativet	165
1.2	Omgjøring etter alminnelige forvaltningsrettslige regler ..	166
1.3	Tilbakekall av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser	167
1.4	Forvaltningsskjønn og prosessuelle forhold	167
2	Opphør av flyktningstatus, jf. lovens § 37	168

DEL III BESKYTTELSE 169**Kapittel 9****Rett til flyktningstatus og asyl** 171

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1	Innledning	171
2	Et kort historisk overblikk	171
3	Rett til asyl	174
3.1	Reglene om asyl	174
3.2	Hva betyr asyl?	174
3.3	Retten til å søke om asyl	175
3.4	Rett til å få asyl	176
3.5	Flyktningbegrepet	176
3.6	Rettighetsbestemmelse	178
3.7	To sentrale oppholdsgrunnlag – § 28 og § 38	178
3.8	Et tredje oppholdsgrunnlag – § 73	178
4	Den alminnelige flyktningdefinisjonen	179
5	Utenfor hjemlandet (i Norge)	180
5.1	Utgangspunktet	180
5.2	Opphold i Norge	181
5.3	Overføringsflyktninger	181
6	Velbegrunnet frykt	182
6.1	Innledning	182
6.2	Bevisvurderingen	183
6.2.1	Opplysning av saken	184
	Søkerens opplysningsplikt	184
	Forvaltningens utredningsplikt	185
6.2.2	Beviskravet – «noenlunde sannsynlig»	186
6.2.3	Troverdighet	188
6.2.4	En kort oppsummering	192
6.3	Risikovurderingen	193
6.3.1	Kravet til risiko	193
6.3.2	Velbegrunnet frykt: et objektivt og subjektivt element	199
6.3.3	Fremtidsrettet vurdering	201
6.3.4	Den konkrete risikovurderingen	206
	(1) Individuelle omstendigheter	206
	(2) Generelle omstendigheter	208
7	Forfølgelse	209
7.1	Innledning	209
7.2	Hva menes med «forfølgelse»?	210
7.3	Ulike former for forfølgelse	214

	a) Fysisk eller psykisk vold	214
	b) Frihetsberøvelse	215
	c) Diskriminering og trakassering	216
7.4	Hvem er forfølgeren?	217
7.5	Oppsummering	217
7.6	Særlig om straffeforfølgelse	217
	7.6.1 Det prinsipielle utgangspunktet	218
	7.6.2 Urettmessig straff	219
	7.6.3 Uforholdsmessig streng straff	220
8	Forfølgelsesgrunner	221
8.1	Innledning	221
8.2	Konvensjonsgrunner i krig og konflikt	221
8.3	Generelt om forfølgelsesgrunner	221
8.4	Rase – hudfarge, avstamning og etnisk tilhørighet	223
8.5	Religion – alle religioner, trosretninger, livssyn og overbevisninger	224
8.6	Nasjonalitet – nasjonal, etnisk eller språklig opprinnelse	225
8.7	Medlemskap i en spesiell sosial gruppe	225
	8.7.1 Innledning	225
	8.7.2 Hva sier flyktningkonvensjonen?	226
	8.7.3 Tidlig statspraksis	227
	8.7.4 To hovedteorier	227
	(1) «Social perception»-teorien	227
	(2) «Protected characteristics»-teorien	228
	8.7.5 UNHCRs anbefalinger	230
	8.7.6 EUs statusdirektiv	230
	8.7.7 Lovens definisjon	230
	8.7.8 Enkelte utgangspunkter	231
8.8	Politisk oppfatning – alle oppfatninger om myndighetenes politikk og metoder	233
	8.8.1 Hva menes med «politisk oppfatning»?	233
	8.8.2 Ord og handling, direkte og indirekte	233
8.9	Krav om årsakssammenheng	234
8.10	En kort oppsummering	235
9	Hjemlandets beskyttelse	236
10	Særlig om forfølgelse av kvinner	241
	10.1 Kjønnrelatert forfølgelse	241
	10.2 Saksbehandling	242
	10.3 Bevisvurderingen	242
	10.4 Risikovurderingen	243
	10.5 Forfølgelse	243

10.6	Konvensjonsgrunn	243
10.7	Årsakssammenheng	246
10.8	Beskyttelse	247
10.9	Ulike former for kjønnsrelatert forfølgelse	247
	10.9.1 Vold i hjemmet	247
	10.9.2 Tvangsekteskap	249
	10.9.3 Menneskehandel	250
	10.9.4 Kjønnslemlestelse	252
	10.9.5 Diskriminering av kvinner	253
10.10	Kulturrelativisme?	253
11	Særlig om forfølgelse av LHBTI	254
	11.1 Medlemskap i en spesiell sosial gruppe	254
	11.2 Forfølgelse på grunn av seksuell orientering	255
	11.3 Krav om diskresjon?	255
12	Det utvidede flyktningbegrepet i § 28 første ledd bokstav b	259
	12.1 Innledning	259
	12.2 Forholdet til EMK art. 3	260
	12.3 Ingen forfølgelsesgrunner	260
	12.4 En reell fare	260
	12.5 Alvorlige krenkelser	262
13	Sur place	263
14	Internflukt	265
	14.1 Innledning	265
	14.2 Bakgrunn	266
	14.3 Vilkår – trygt og tilgjengelig	267
	14.4 Tilgjengelig	268
	14.5 Trygt	269
	14.6 Opphold på humanitært grunnlag	270
	14.7 Oppsummering	271
15	Unntak fra rett til flyktningstatus: Eksklusjon	271
	15.1 Innledning	271
	15.2 Søkeren får beskyttelse fra FN-organ eller stater	273
	15.3 Søkeren har gjort seg skyldig i en alvorlig forbrytelse	273
	15.3.1 Innledning	273
	15.3.2 Begrunnelse	274
	15.3.3 Betydning	275
	15.3.4 Enkelte utgangspunkter	276
	15.3.5 Hvilke handlinger kan lede til eksklusjon?	276
	(a) Forbrytelse mot freden, krigsforbrytelse, forbrytelse mot menneskeheten eller folkemord ..	276
	(b) Alvorlig ikke-politisk forbrytelse	279

(c) Handlinger i strid med FNs mål og prinsipper	281
15.3.6 Straffansvar – utføre eller medvirke	282
15.3.7 Medlemskap i voldelige grupper eller organisasjoner	283
15.3.8 Skal vi godta forbrytelser i den godes sak?	285
15.3.9 Subjektiv skyld	286
15.3.10 Beviskravet	286
15.3.11 Forholdsmessighetsvurdering	288
15.3.12 Plikt til å ekskludere?	289
15.3.13 To saker	289
15.4 Søkeren utgjør en fare for samfunnet eller grunnleggende nasjonale interesser	290
15.4.1 Innledning	290
15.4.2 Trussel mot grunnleggende nasjonale interesser	291
15.4.3 Trussel mot samfunnet	291
15.5 Søkeren frykter bare straffereaksjoner på grunn av kriminelle handlinger	292
15.6 Virkningen av eksklusjon	292
15.7 Absolutt vern	292
15.8 Minimumstillatelse	293
15.9 En kort oppsummering	293
16 Unntak fra rett til flyktningstatus: Opphør	294
16.1 Innledning	294
16.2 De enkelte opphørsgrunnene	295

Kapittel 10

Opphold på humanitært grunnlag	299
---	------------

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1 Innledning	299
2 Særlig tilknytning til Norge	301
3 Sterke menneskelige hensyn	302
4 Enslige mindreårige asylsøkere	302
5 Helseproblemer	303
6 Sosiale og humanitære forhold	305
7 Ofre for menneskehandel	306
8 Traumatiske opplevelser i hjemlandet	306
9 Den generelle sikkerhetssituasjonen	307
10 Langvarig opphold	307
11 Innvandringsregulerende hensyn	308
12 Hensynet til barnets beste	309
(1) Hva ligger i «barnets beste»?	309

(2) Hvilken vekt har hensynet til barnets beste i forhold til innvandringsregulerende hensyn?	310
13 Barns tilknytning til Norge	312
14 Kort om domstolskontroll	313
15 En kort oppsummering	314
Kapittel 11	
Kort om saksgangen	316
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Søknad om asyl	316
2 Asylintervju	316
3 Vedtak	317
a) UDI innvilger søknad om asyl	317
b) UDI avslår søknad om asyl	317
4 Klage	318
5 Endelig vedtak	318
6 Er alt håp ute?	318
Kapittel 12	
Internasjonal beskyttelse	320
ØYVIND DYBVIK ØYEN	
1 Innledning	320
2 EMK art. 3	321
2.1 Innledning	321
2.2 Enhver utsendelse	323
2.3 Ethvert land	323
2.4 Enhver person	323
2.5 Bevisvurdering	324
2.6 Risikovurdering	324
2.7 Landinformasjon	327
2.8 Overgrep fra privatpersoner	328
2.9 Internflukt	328
2.10 Diplomatiske garantier	328
2.11 Tortur og mishandling	329
Tortur	329
Umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff	330
2.12 Særlig om helseproblemer	331
2.13 Kan brudd på andre bestemmelser i EMK gi rett til vern mot utsendelse?	332
3 TK art. 3	333
4 SP art. 7	335

5	Flyktningkonvensjonen art. 33 nr. 1	335
6	Folkerettslig sedvanerett	336
7	En kort oppsummering	336
DEL IV SANKSJONER		339
Kapittel 13		
Utvisning av utlendinger		341
MERETE HAVRE		
1	Innledning	341
1.1	Utvisning som forvaltningssanksjon og alternativer til utvisning	341
1.2	Hvem kan utvises?	342
1.3	Hvordan legitimeres adgangen til å utvise utlendinger? ..	344
1.4	Utvisningsreglenes systematikk	345
2	Interesseavveiling mellom samfunnets behov og individets interesser	346
2.1	Inngrep i vernede menneskerettigheter fordrer en proporsjonalitetsvurdering	346
2.2	Interesseavveilingen skal skje i forholdet mellom inngrepsbehov og inngrepsintensitet	348
2.3	Skjæringspunktet mellom inngrepsbehovet og inngrepsintensiteten	349
2.4	Oppsummering av utgangspunktene for vurderingen	351
3	Statens inngrepsbehov	351
3.1	Fastlegging av inngrepsbehovet – objektive og subjektive vilkår	351
3.2	Inngrepsbehovet ved straffbare handlinger	351
3.2.1	Forholdenes art og grad	351
3.2.2	Oppsummert inngrepsbehovet ved kriminalitet	354
3.3	Inngrepsbehovet ved brudd på utlendingslovens regler ...	354
3.3.1	Lovbruddets art og grad	354
3.3.2	Oppsummert inngrepsbehovet ved brudd på utlendingslovens regler	357
3.4	Oppsummert: Inngrepsbehovet	358
4	Fastlegging av inngrepsintensitet	358
4.1	Flere selvstendige rettighetssubjekter ved utvisning	358
4.2	Inngrepsintensiteten overfor utlendingen selv	359
4.2.1	Utlendingens tilknytning til Norge	359
4.2.2	Utlendinger som er kommet til landet som barn ...	359

4.2.3	Utlendinger med sterk sosial, emosjonell, kulturell, språklig og arbeidsmessige tilknytning ..	360
4.2.4	Utlendingens tilknytning til opprinnelseslandet ...	361
4.2.5	Oppsummert inngrepsintensitet overfor utlendingen selv	362
4.3	Fastlegging av inngrepsintensiteten overfor nære familiemedlemmer	362
4.3.1	Nære familiemedlemmer	362
4.3.2	Relevante momenter i vurderingen	363
4.3.3	Oppsummert inngrepsintensiteten overfor nære familiemedlemmer	364
4.4	Særlig om utvisning av foreldre med barn i riket	365
4.4.1	Barnets særlige sårbarhet	365
4.4.2	Hensynet til barnets beste som pliktig og viktig hensyn i vurderingen	365
4.4.3	Fastlegging av inngrepsintensiteten overfor barna	368
4.4.4	Oppsummert inngrepsintensitet overfor barn	370
4.4.5	Må det foreligge ekstraordinære omstendigheter på barnets hånd?	370
4.5	Oppsummering av inngrepsintensitet	372
5	Avslutning/oppsummering	373

Kapittel 14

Kort om andre sanksjoner	374
---------------------------------------	-----

ØYVIND DYBVIK ØYEN

1	Bortvisning	374
2	Straff	375

DEL V EUROPEISK SAMARBEID	377
--	-----

Kapittel 15

Felles yttergrense og felles europeisk asylsystem	379
--	-----

VIGDIS VEVSTAD OG JESSICA SCHULTZ

1	Bakgrunn	379
1.1	Regelverksutvikling og nye samarbeidstrender	379
1.2	Norge og EU	384
2	Schengen-samarbeidet	386
2.1	Grensekontroll	386
2.2	Retur	389

	Returdirektivet	389
	Tilbaketakelsesavtaler	391
3	Felles europeisk asylsystem – CEAS	393
3.1	Felles asylregler	395
	Statusdirektivet	396
	Mottaksdirektivet	399
	Prosedyredirektivet	401
3.2	Nye institusjoner	403
Kapittel 16		
Dublin-samarbeidet		
		406
VIGDIS VEVSTAD OG JESSICA SCHULTZ		
1	Bakgrunn	406
1.1	Dublin-samarbeidet i praksis	406
1.2	Historisk tilbakeblikk	409
1.3	Dublin-samarbeidet og folkeretten	410
2	Hovedprinsippene	411
2.1	Formål	411
2.2	Ansvarskriteriene	413
2.3	Tilbakeføring til et annet Dublin-land	416
2.4	Unntak	418
	Trygg retur til et annet Dublin-land?	420
	Andre hensyn	424
3	Veien videre	426
Om forfatterne		
		428
Forkortelser		
		430
Litteratur mv.		
		431
Rettsavgjørelser		
		448
Stikkordregister		
		457